

Talvisodan Taipaleen viimeisistä poteroista

"Voiko kolmastoista päivä ennustaa mitään hyvää"

Taipaleen rintamalohko, Terenttilä. Maaliskuun 13. päivän aamu vuonna 1940. Viimeinen vetäytymis- ja varmistuslinja, muuan taistelupotero.

Napakkaa pakkasta. Idästä kaarelleen kiipeävä aurinko siukoo kylmiä kultiaan aavemaisen, murheellisen maiseman ylle. Ja myös meidän yllemme... ei-kenenkään-maan molemmin puolin. Kauan sitten on kirjoitettu, että Hän antaa aurinkonsa paistaa kaikille, erotuksetta.

Tuohon lupaukseen sisältyy jotakin käsittämättömän suurta, niin suurta, että se mykistää matalassa lumipoterossa toviksi yleviä pohtimaan hiljentyneen Taipaleen elinkautisen.

Ei... pois täältä moiset, ylevät! Kuin pahoja mielenpainajaisia ne ovat. Pidä vain sormi liipasimella ja silmä tarkkana vaaniessasi millä hetkellä nousee naapurin päänuppi maanpinnan yläpuolelle sen verran, että pystyt tuikkaamaan tappavan piikin-keskelle otsaa. Siihen älyaineen julkisivun kovin heikkoon suo-japanssariin. Tähtää siihen, se on varmintä.

Suurtako? Yhäkö inttävät mielenpirulaiset! Lakatkaa kiusaamista... ihmisenpoikaa!

Kuin pahaä valveunta, turtumusta, pelkoa, pakkoa, tapa tai tule tapetuksi. Liikkumavaraa ei ole. Ollaan uskomattomassa huimapyörässä... koko ihmiskunta. Näkyykö taivaanranalla pelastuksen häivää? Ei! Tai täytyy näkyä, vaikka me emme sitä näe. Niin, emme me, kuolemaantuomitut. Näkeekö tulevaisuuden ihminen? Sitä kysytään lumipoterosta, ei-kenenkään-maan kupeelta. Mutta hyvänen aika!

Pakkastiainen, pieni, hento ja viluinen hyppelee ja sirkuttaa tykkitylän niistämiä kantojen nenillä. Mitähän tuo tietää? Lintuhan sille Noallekin tiedotti pelastuksesta...

Naivia uskotella! Ei raiskatulle ja miinoitetulle ei-kenenkään-

maalle harhautunut pakkastikki nokassaan palmun lehvää kannan. Tai... jos se jotakin ennustaisi, niin sitä pahinta. Ei täällä hyvänenteen tuojia tunneta. Ei ainuttakaan. Ne sen tietävät, jotka tietävät. Syvin tieto meillä Taipaleen viimeisillä on se pahin tieto. Kaiken muun tietämisen suhteen olemme motissa. Älkää vaatiko meitä pohtimaan syitä, me emme jaksa... enää.
Sanovat sitä Taipaleen tahdoksi

Muutamit meistä tässäkin poteroketjussa marssivat tänne yönpimeydessä Sakkolan asemalta. Oli lokakuun kolmastoista päivä. Oltiin kuolemanväsyneitä, mutta eri tavalla kuin myöhemmin ja tänäänkin. Silloin oli ruumis väsynyt, mutta sielu sentään pirteä, vaikka hätäisenä kyselikin. Nyt on sielu kuolemanväsynyt ja osaansa valmistautunut, kun taas ruumis ^{kuin,} jotenkin robotti, joka palvelee vaikka kontallaan ja ryömien jotakin käsittämättömän kollektiivista tahtoa. Sanovat sitä Taipaleen tahdoksi...

Ennen näiden veritöiden alkamista kaivoimme käsipelissä tankkiestehautoja ja juoksuhautoja. Ryvettiin persuuksia myöten syyssateiden lättäämien savipeltojen vetelässä. Tähän päivään mennessä - meillä elin~~ka~~utisilla ^{ole ollut,} - ei ainuttakaan täysin rauhoitettua lepopäivää, kotilomasta puhumattakaan. Pökerryksissä on oltu muutamia kertoja, mutta semmoiset mottaukset ovat kuolemma parantuneet ^{meistä} tyystin kun ruumiinnätittäjät ovat jiiiespeelle hieman pöllähtäneitä puhaltaneet. Että torrakko vaan kouraan ja monttuun tappelemaan.

Neisiako? Kaikkea sitä kysytään. Ei helmanheiländusta ensimmäisen sota-aamun jälkeen. Eunukkeja tässä sietäisi olla. Naapurin likka kyllä rallattelee piilopaikastaan megfoniterveisiä finskipojille. Varmaan kohta taas toivottaa sitäkin Emma-valssia. Painuisi hiiteen rälläämästä.

Pahanenteen päivä
Se - naapuri - on jauhanut tykeillään juoksuhaudat ja muut poterot mataliksi. Suojakorsutkin menneet samaan syssyyn. Kovera ^{yökäudet tappelun lomassa,} ra niitä syvemmiksi tai äherrä vallan uusia roudan kovaan kal-

loon, itke ja kiroa, hartaasti niin kuin siunaisit. Niin että työtä vuorotta. Jos jossakin kolossa on saanut armon kurvata siunaama-ajaksi niihin mörköuniinsa, kohta jo kajahtanut komento: vastaiskuun, vastaiskuun!

Ai, mutta... ihan tässä vapsahtaa kun äkisti ^{juolahtaa mieleen: onkos} kolmastoista päivä? Täytyy varmistaa rintataskullakasta. Jumaliste, se on kolmastoista. Pahananteen päivä - taas. Hyvää se ei ainakaan ennusta, kuten ei tuokaan pakkastikki. Mikä kiusanhenki lieneekään kiusatuille.

Mieli sentään hivenen vireytyy tästä merkkipäivästä. Vaan entä mihin suuntaan vireytyy? Menneeseen, ^{miestä} kidutttavaan. Kuinkas muuten. Eihän meillä ole tulevaisuutta. Olemme viimeiset tuutissa.

Sanokaa minun sanoneen, että pirullinen päivä. Voi käydä, etten ole sitä itse sanomassa päivän päättyessä, siksi on varmintä kakasta tietonsa julki näin aamusta.

Kello viisaa yhdeksää. Pojat, kuuletteko, mistä tämä kylmyys ja puistatus... ja kohta taas kuumuus korventaa. Noh, arvaahan sen, kun tämä saatanan perkeleen kolmastoista. Menetkö siitä nenälle hyppimästä, mokomakin pakkastikki.

Naapuri alkoi röykyttää kilometripyssyillä. Kranujen helvetillinen ujellus yltyy pakkastaivaan kuulaudesse. Paketit tuntuvat putoilevan takalinjoille. Huoltoportaita tähtäävät, rykmentin töpinää. Mahallaan marssi Napoleoninkin armeija Moskovaan, takaisin paju oli asia erikseen.

Eikä noin isoja möykkyjä voi simauttaa ^{ihan} etulinjaan, jossa ollaan liki käsikranaettien heittoetäisyydellä, niin omat kuin vihollisetkin.

Ne jotka rauhan näkevät

Muuten näissä montuissa on alkanut mietityttää tuollainenkin ilmaisu kuin vihollinen. Muuta vastinetta sille ei kuitenkaan näillä aivoilla keksitä, siksi korkealle on kynnys nostettu. Ne

jotka rauhan näkevät ja jotka pystyvät säilyttämään hivnen tai-
vasta sielussaan, he vaihtavat parempaan. Tuskin me elinkautiset
pystymme... Tai jospa sitten, kun sydänveri on loppuun vuotanut...

Se aina välillä lopettaa pakettien lähettämisen.

Tauot merkitsevät meille kaameata hiljaisuutta. Silloin se val-
mistelee hyökkäystä, ja henki huokaa syvään jokaisessa: voi mei-
tä. Siksi - oikeastaan - kohtuullinen rätinä on vähemmän kaa-
meaa kuin täyshiljaisuus.

Taikka täydellinen hiljaisuus täällä on perin suhteellista, sil-
lä aina jylisee jollakin suunnalla, taukoamatta. Kahden viikon
ajan on salavavisten kuunneltu jytyä Vuosalmenelta, meistä taka-
oikealta. Kuuluu ja värisyttää se nytkin, vaikka Taipaleessa olisi-
kin paussi.

Vuosalmen nimen mainitseminen koskee. Meidänkin vaihto- ja rin-
nakkaispataljoonamme alimittaisiksi kupatut komppaniat heitet-
tiin Vuosalmelle toissayönä. Taipale tarvitsisi itsekin patal-
joonansa ja rykmenttinsä. Täysimääräisinä. Ja tuplaten vielä.

Se painaa nyt päälle siellä Vuosalmessa. Yrittää lyödä hyökkäys-
kiilan Vuoksesta Laatokkaan. Jos se onnistuu, silloin ovat Taipa-
leen suunnan jäljelle jääneet joukot motissa. Hirvittävä sana
tuokin motti sille, jota motitus uhkaa. Eivät omat herrat ole
uhasta ääneen puhuneet, eikä väliäkään, jokainen mies tietää tässä
asiassa saman kuin herratkin. Joka hetki ollaan monenkärkisten
miekkojen terillä. Kolme kovaa vaihtoehtoa

Suksenkärjet linjojemme takana on käännetty valmiiksi pohjoiseen.
Sivakoiden on oltava valmiina lähtöön. Reput on täytetty leipä-
muonalla ja patruunoille. Jos motti uhkaa toteutua, Taipale tyh-
jennetään lemossa. Ellei ehditä, siitä vaan veriseen läpimurtoon.
Toinen vaihtoehto ehkä koukkaus Laatokan jääkentän kautta, mut-
ta se on ilmeinen tuhontie. Kolmas ilmassa leijuva mahdollisuus
... sotavankeus neuvostomaassa...

Kaikki vaihtoehdot hirvittävät, vaikka Taipaleen elinkautisia

ei enää jaksa juuri mikään sillälaililla hirvittää... On tehty tili ja testamentti.

Ääneen ei näistä miitingeistä puhuta. Jokin voima vain lukitsee kielenkannat, ~~ei~~ siihen herrojen kieltoja tarvita. Jotkut lankeavat vaahtoamaan Herran enkelistä, joka on levittänyt siipensä Kannaksen yläpuolelle. Viipurissa on nähty. Realistit, mielestään ihmissuvun olemuksesta tutkintonsa suorittaneet, sanovat puheita hounailuksi ja viittaavat naapurin tykkien yltävään jytyyn. Jaksavat muistuttaa siitäkin, että pienen kansan kohtalot on kirjoitettu ykköspykälään siinä lakikirjassa, jossa säädetään kaikkien mahdollisuuksien loppuun kulumisesta.

Me täällä Taipaleessa tunnemme tunnossamme, että ollaan sillä liipasimella. Vaan köykäisiä ovat köykäiset puheet näistä perimmäisistä.

"Omansa Herra ryvettää"

Kello lähentelee kymmentä ja on se kolmastoista...

Saatiin keinoteltua takaa kuumaa lihaliientä. Sielukin tykkää lihaliemestä, koska vireytyi ^{taas} (vähän). Väsyneet terästyvät. Pian saadaan ^{niiskaan} korohorosade... sitten käsikranaattien pivi... raju hyökkäys uraa-huutojen ja saatanallisen ammunnan säestyksellä... Ovat vitkutelleet varmaan siksi, että väli- maastosta on lauottu ensin miinoja. Naapurin pojat tietävät, että lyhytkin vikatikki on kuolemaksi, jos se on sitä muutenkin. Kello ranteessa tai plakkarissa on poteromiehen kallis ystävä. Viisarin ylitettyä kymmenen Surmansuon suunnassa alkaa pelätty ärsytyshyökkäys, alkusoitto isolle ryminälle kautta linjan. Niinhän se tavallisesti.

Turpa painetaan tiukasti lumivalliin, tähystetään ja tähdistetään valmiiksi hyökkäyssuuntaan. Kuteja ei liikene harhalaukauksiin. Omat tykkijullit tietenkkin taas nuukailevat kranaattien puutteessa. Tai tie^s/vaikka heitetty ^{haidätkin} Vuosalmelle repeämiä rynkyttämään. Etulinjan miehet maksavat verellään

sen, minkä tykkijullit jättävät tekemättä.

Ky... kyllä ne laa^mjetavat hyökkäystä, Kirvesmäestäkin kuuluu rytinää. Enkö sitä sanonut: kolmastoista päivä. Paskapäivä! Voivat komentaa vastaiskuunkin, vihonviimeiseen. Pataljoonan komentaja vitsailee vastaiskuun lähdettäessä, että omansahan Herra ryvettää. Omansa! Perkele ja aamen päälle!

Nyt ovat vitsit vähissä, elleivät tui^ki lopussa.

Kas saakuri, ruski poika postitti kranun nokan eteen. Kyllä ne osaavat, nekin. Nappiinkin. Linnakankaalla töyssäyttivät nelituumaisen meikäläisten korsualueella kierineen piikki-lankakerän reiästä sisään. Tätä en olisi kertomassa, jollei se kranu olisi juuttunut suutariksi siihen reikään.

Rauhantuoja kranaattimyrskyssä

Mutta onkos nyt piru irti!

Nuori vänskä huhkii hounanhulluna kranaattimyrskyssä. Syök-syy sentään kormylleen, mutta kohta taas pyrähtää eteenpäin. Kohti se tulee. Kunhan ei pääsisi hengestään. Sillä täytyy olla sanoma, ja mikä se on: vastaiskuun, vastaiskuun! Tuossa se jo läähättää vierellä lumikuopassa.

"Annas kuulua. Mitä sä oikein kohellat. Kakase tietosi. Tiedetään se muutenkin. Saatan^m myrskylintu!"

"Älä manaa, Kuuntele! Sano kaikille... se on loppu nyt."

"Mikä loppu? Tää putkisinfoniako? Älä kuule houri, olet liian vihreä tänne. Saat turpaas jos..."

"Kapteeni käski sanomaan... Kello yksitoista tasan se loppuu. Sitten ei saa ampua, ei vaikka hyö ampuisivat. Tämä on käs-ly."

Ensin hullumaiselta tuntuva tieto vahvistuu lähiminuuttien aikana taistelulähettiläiden kiidättäminä^{nä} viesteinä. Uskomattomaan täytyy uskoa, vaikka kolmastoista päivä onkin. Pakkastikki on paennut rauhallisiin takametsiin, mutta sen sirku-tus muistetaan. Kerrankin hyvänenteen lintu!

Puoli yhdentoista maissa poteroissamme tiedetään aselevon solmiamisesta. Ehdoista kiertää hurjia huhuja. Puna-armeija miehittää Suomen. Eipäs kun Suomi on voittanut, perkele. Karjalaa kansa pakenee Ruotsiin. Pötyä, karjalaiset palaavat takaisin kotikonnuilleen, "je riemun suuri soitto" Karjalasta kajahtaa".

Kuumeisissa mielenpurkauksissa ei hevin huomata, että sota jatkuu yhä, ainakin puoli tuntia. Ai, että jos naapuri ei olekaan samaa mieltä vaan jatkaa vihanpitoa? Ei, kuulkaa, kyllä tässä ovat nyt Suomen hallitusherrat ja Mannerheim ja Stalin ja Molotov asialle. Uskotaan pois, aamen.

Ketjua pitkin tulee pahvilappuja, joihin on kirjoitettu venäjäksi, että "Aselepo allekirjoitettu. Ammunta lakkaa tänään kello 11." Lappusia nostetaan näköksälle linjojemme eteen, teksti venäläisiin päin... että varmasti tietävät. ^{Voiko} Historia kirjoittaa itsestään näin vaatimattomille lappusille.

Aselevon lähtölaskenta alkaa

Naapuri räväyttää kiivaan korohorosateen keskellemme kymmenkunta minuuttia vaille yksitoista. Ei taidakaan olla mukana samassa juonessa. Lähteekö vielä hyökkäämäänkin? Yrittääkö läpimurtoa meidän kaistaltamme. Ei kolmastoista päivä tarjota koskaan mitään hyvää...

Kolme poikaa lähiketjussamme haavoittuu. Paarinkantajat kiidättävät heidät pois. Tuttu näky: verta ennestään verentuhruisella lumella.

Auta epäuskoani aselevosta, huokaistaan poteroissa. Älkää nostako nuppiamme. Ruskipojat tarkkuuttavat luikkujaan viime hetkiin. Kuunnellaan, jos vaikka historian siivet havisevat... Tuijotetaan kellonviisareita. Aselevon lähtölaskenta... viisi minuuttia... neljä minuuttia... kolme minuuttia... kaksi... yksi... ja sitten sekuntit... Nyt! Nyt! NYT!

Tasan yhdeltätoista huokaus ^{ihmisen syvyydestä.} joukkohuokaus, Ennen kokemattomien

tuntojen summa. Me emme ammu, ei laukaustakaan. Mutta miksi naapuri ampuu, tähtää kohti. Onko kelloissa heillä eri aika vai huijaustako koko aselepo?

Elämme raatelevia hetkiä. Joku tuhahtaa: Jo herrat meidät hylkäs! Tuolle menevät kädet ristiin, polvistutaan.

Se lakkaa sittenkin! Tuntuu kuin aurinkokin paistaisi entistä kirkkaammin. Mustasta maisemasta löytyy tuhansia lumi- ja jääkiteitä, jotka kimmeltävät auringon säteistä. Maa ja taivas juhlistavat aselepoa - ja rauhaa.

Vielä joitakin harhalaukauksia. Miinoja räjähtelee yhtenä neuvostopölkien laukoessa niitä turvallisen käytävän raivaamiseksi ei-ken-

kään-maan läpi. Me tuherramme kenttäpostia kotiin. Se sykkii, vielä... sydän. Niin, me jo tiedämme: meidän on lähdettävä Taipaleesta kahden tunnin sisällä. He tulevat perässämme - voittajat tai miten sen nyt sanoisi... nujertajat.

Heitä nousee montuistaan. Uskaliimmat hyppelivät myllerre-
ja huutavat uraa-huutojaan!
tyllä mannulla kivääreitään heiluttaen. Jotkut ampuvat ilolaukauksia ilmaan. Tätä hetkeä on sielläkin odotettu. Sen Odotuksen syvyyden tietävät vain juoksuautojen miehet, miten kuu-
kruukset, miten hoidollisena ne kuvattaneekin, tukevat jalka-
junnassa

Ei-kenenkään-maan, tuon kauhistavimman maakaistaleen, kummallakin puolella ku) jo huistetaan tervehdyksiä. On kuin ahdistava pimeys ihmisten väliltä haihtuisi.

Me lähdemme. Kuvaamattoman huojennuksen rinnalla kannamme sekavia aavistuksia omien joukkojemme ja Karjalan kansan alkavasta toisenla isesta viadolorosan tiestä.

Aamutunteine kuin uhitellen sirkuttanut pakkastiainen on pailannut hyppelemään monttujemme reunamille. Ehätti kai ilmoittamaan, että tiesin, vaikka oli kolmastoista päivä.

2494

Heliö Esko
Urkurintie 10
00680 Helsinki

Ts 13.3.1940
Taipale, Terenttilä
JR 19 (28)
8 liuskaa
4 valokuvaa

"Voiko kolmastoista päivä ennustaa mitään hyvää"

AIKAKAUSLEHTI

**KANSA
TAISTELI**

miehet kertovat

Toimitus: Töölönkatu 35 B 1 b, Helsinki 26